

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ:

Η Ευρώπη και οι εξωευρωπαϊκοί λαοί

Ερωτήσεις ανάπτυξης

1. Να παρουσιάσετε την εικόνα που πρόβαλαν για τον Νέο Κόσμο οι Ουμανιστές της Δύσης και να εξετάσετε τη σχέση που είχε με την πραγματικότητα (βλ. και σχολικό βιβλίο, σ. 110).
2. Αφού μελετήσετε προσεκτικά την πηγή της σελίδας 77 του σχολικού σας βιβλίου να αναφερθείτε:
 - α) στη συμπεριφορά των «χριστιανών κατακτητών» απέναντι στους ιθαγενείς
 - β) στις επιδιώξεις των ταξιδιών τους.

3.

ΠΗΓΗ

Ημέρα με την ημέρα αυξάνει ο απερίσκεπτος και αλόγιστος πόθος αυτών που νομίζουν σαν χωρίς σημασία το να χύνουν άδικα μια τόσο σημαντική ποσότητα ανθρώπινο αίμα, να ερημώνουν αυτές τις απέραντες χώρες από τους κατοίκους που ήταν οι φυσικοί κήτορες, να σκοτώνουν ένα μεγάλο αριθμό πρόσωπα και να κλέβουν θησαυρούς ασύγκριτους. Αυτοί οι άθλιοι επιμένουν, με τρόπους διάφορους και ποικίλες παραποιήσεις, ώστε να τους επιτρέπονται αυτές οι κατακτήσεις - που δεν θα τους είχαν επιτραπεί, χωρίς την παραβίαση του φυσικού και θείου νόμου, και κατά συνέπεια, χωρίς να γίνουν μέγιστα και θανάσιμα αμαρτήματα, άξια για φρικτά και αιώνια μαρτύρια.

Βαρθολομαίου Ντε Λα Κάζας, *Η καταστροφή των Ινδιάνων*, εκδ. Στοχαστής, σσ. 18-19

Αφού μελετήσετε την παραπάνω πηγή να σχολιάσετε την άποψη:
«*Η αποικιοποίηση των 'νέων χωρών' ήταν μια ευρωπαϊκή επιχείρηση που η επιτυχία της στηρίχτηκε στην καταστροφή και στην πολιτιστική αφομοίωση*». (Βλ. και σχολικό βιβλίο, σσ. 111-112).

4.

ΠΗΓΗ

Η Γένουα και η Βενετία βυθίστηκαν βαθμιαία σε σχετική αφάνεια, ενώ τα λιμάνια της Λισαβώνας, του Μπορντώ, του Λίβερπουλ, του Μπρίστολ και του Άμστερνταμ γέμισαν ποντοπόρα σκάφη και τα ράφια των εμπόρων τους αγαθά.

E. Burns, *Ευρωπαϊκή Ιστορία*, τ. Α', εκδ. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, σ. 165

Λαμβάνοντας υπόψη σας την παραπάνω πηγή και σύμφωνα με τις γνώσεις σας από το σχολικό βιβλίο να σχολιάσετε την παρακάτω άποψη:

«*Η Δύση ασχολείται με τη θάλασσα, η Ανατολή με τον εαυτό της*» (σχολικό βιβλίο, σ. 78).

5.

ΠΗΓΗ 1

Τα αποτελέσματα αυτών των εξερευνητικών ταξιδιών και η ίδρυση αποικιακών αυτοκρατοριών είναι σχεδόν αδύνατο να υπολογιστούν. Καταρχάς, επέκτειναν το εμπόριο από τα στενά του μεσογειακά όρια σε παγκόσμια κλίμακα. Για πρώτη φορά στην ιστορία, πλοία των μεγάλων ναυτικών δυνάμεων έπλεαν στις επτά θάλασσες. Το στεγανό μικρό μονοπώλιο του ανατολικού εμπορίου που διατηρούσαν οι ιταλικές πόλεις, δέχτηκε σοβαρό πλήγμα. Η Γένουα και η Βενετία βυθίστηκαν βαθμιαία σε σχετική αφάνεια, ενώ τα λιμάνια της Λισαβώνας, του Μπορντώ, του Λίβερπουλ, του Μπρίστολ και του Άμστερνταμ γέμισαν ποντοπόρα σκάφη και τα ράφια των εμπόρων τους αγαθά. Δεύτερη συνέπεια υπήρξε η τεράστια αύξηση του όγκου του εμπορίου και της ποικιλίας ειδών κατανάλωσης. Στα μπαχαρικά και τα υφάσματα της Ανατολής προστέθηκαν τώρα καπνός από τη Βόρεια Αμερική· μολάσσεσ και ρούμι από τις Δυτικές Ινδίες· κακάο, κινίνο και κόκκινη βαφή από τη Νότια Αμερική· τέλος, ελεφαντόδοντο, σκλάβοι και φτερά στρουθοκαμήλου από την Αφρική. Πέρα απ' αυτά τα αγαθά, άγνωστα μέχρι τότε ή διαθέσιμα σε περιορισμένες ποσότητες, η προσφορά ορισμένων παλιότερων προϊόντων αυξήθηκε πάρα πολύ. Αυτό ίσχυε ιδιαίτερα για τη ζάχαρη, τον καφέ, το ρύζι και το βαμβάκι, που εισάγονταν σε τόσο μεγάλες ποσότητες από το Δυτικό Ημισφαίριο, ώστε έπαψαν να είναι είδη πολυτελείας.

Ένα άλλο σημαντικό αποτέλεσμα της ανακάλυψης και κατάκτησης υπερπόντιων χωρών υπήρξε η επέκταση της προσφοράς πολύτιμων μετάλλων. Όταν ο Κολόμβος ξεκίνησε για πρώτη φορά προς την Αμερική, οι ποσότητες χρυσού και ασημιού στην Ευρώπη ήταν ελάχιστα επαρκείς για να στηρίξουν μια δυναμική οικονομία. Πενήντα χρόνια αργότερα, ωστόσο, έγινε αισθητή η επίπτωση του εισαγόμενου από την Αμερική πλούτου. Για ένα διάστημα ο χρυσός ήταν περισσότερο άφθονος και φτηνός σε σχέση με το ασήμι. Γύρω στο 1540, η σχέση αυτή αντιστράφηκε. Μαζικές εισαγωγές ασημιού από τα ορυχεία του Μεξικού, της Βολιβίας και του Περού προκάλεσαν

τέτοια υποτίμηση της αξίας του, ώστε μεγάλες ποσότητες χρυσού αποθησαυρίστηκαν για να χρησιμοποιηθούν σε κρίσιμες συναλλαγές. Στη διάρκεια των επόμενων 80 χρόνων η ευρωπαϊκή οικονομία λειτουργούσε με βάση το ασήμι. Το αποτέλεσμα ήταν ένας τρομακτικός πληθωρισμός. Τιμές και ημερομίσθια έφτασαν σε τεράστια ύψη στα πλαίσια μιας τεχνητής ευημερίας. Το φαινόμενο αυτό δεν επηρέασε με τον ίδιο τρόπο όλες τις περιοχές της Ευρώπης. Τα γερμανικά αργυρορυχεία καταστράφηκαν από την πλημμυρίδα ασημιού αμερικανικής προέλευσης. Το αποτέλεσμα ήταν η Γερμανία να παρακμάσει ενώ η Αγγλία και η Ολλανδία κατέβαλαν την πρώτη θέση στην ευρωπαϊκή οικονομία. Για μια μικρή περίοδο, η Ισπανία τη μοιράστηκε μαζί τους, αλλά δεν ήταν δυνατό να τη διατηρήσει. Η ισπανική βιομηχανική ανάπτυξη ήταν πολύ αδύνατη για να ικανοποιήσει τη ζήτηση βιομηχανικών αγαθών από μέρους των Ευρωπαίων αποίκων του Δυτικού Ημισφαιρίου. Κατά συνέπεια, οι άποικοι στράφηκαν προς τη βόρεια Ευρώπη για τα υφάσματα και σιδηρικά που χρειάζονταν άμεσα. Ως το τέλος του 16ου αιώνα, η ισπανική οικονομία, που πρώτη φάνηκε να ευημερεί σημαντικά από τις ανακαλύψεις, είχε σχεδόν καταρρεύσει.

E. Burns, ό.π., σσ. 165-166

ΠΗΓΗ 2

Η έκφραση «εξευρωπαϊσμός του κόσμου» σημαίνει τη μεταφύτευση ευρωπαϊκών συνθηκών και του ευρωπαϊκού πολιτισμού σε άλλες ηπείρους. Χάρη στο έργο των εμπόρων, των ιεραποστόλων και των αποίκων, η Βόρεια και η Νότια Αμερική γρήγορα προσέλαβαν το χαρακτήρα παραρτημάτων της Ευρώπης. Τίποτα περισσότερο από μια αρχή δεν έγινε προς την κατεύθυνση της μεταμόρφωσης της Ασίας, αλλά αυτό ήταν αρκετό για να προδιαγράψει την τάση κατοπινών εξελίξεων, όταν οι Ιάπωνες και οι Κινέζοι υιοθέτησαν την ατμομηχανή της Δύσης και τα γυαλιά με σκελετό ταρταρούγας.

E. Burns, ό.π., σ. 182

Με βάση το περιεχόμενο των παραπάνω πηγών και τις γνώσεις σας να προσδιορίσετε τα στοιχεία που υποδηλώνουν την τάση των ευρωπαίων για παγκόσμια κυριαρχία.

Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

1. Να εξηγήσετε γιατί για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα η πλειοψηφία της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης επέδειξε αδιαφορία όσον αφορά την ανακάλυψη της Αμερικής.
2. Να προσδιορίσετε τους παράγοντες που εμπόδιζαν τους Ευρωπαίους να προσεγγίσουν και να κατανοήσουν τους ιθαγενείς του Νέου Κόσμου.

3. Να αιτιολογήσετε την ιδεαλιστική άποψη των Ευρωπαίων για τους ιθαγενείς (βλ. σχολικό βιβλίο και κεφ. 9ο: «Η Ευρώπη της εξουσίας και της πολιτικής», σ. 110).
4. Να αναφερθείτε στη στάση των ιεραποστόλων του Νέου Κόσμου και στα μέσα που χρησιμοποίησαν για την επίτευξη των επιδιώξεών τους σχετικά με τους ιθαγενείς του Νέου Κόσμου.
5. Πώς αντιμετώπισαν τους Ινδιάνους οι Ιησουΐτες μοναχοί και πώς οι οπαδοί προτεσταντικών δογμάτων;
6. Να σχολιάσετε τις συχνά αντίθετες απόψεις που εκφράστηκαν αναφορικά με τους Ινδιάνους από τους Ευρωπαίους.
7. Ποια επιχειρήματα χρησιμοποιούσαν οι Ευρωπαίοι για να τεκμηριώσουν την άποψη περί κατωτερότητας των ιθαγενών;
8. Πώς εκδηλώθηκε η ευρωπαϊκή αυτοπεποίθηση, αλλά και ματαιοδοξία, κατά τον 16ο αιώνα;
9. Με ποιους τρόπους η Παπική Εκκλησία προσπάθησε να αφομοιώσει πολιτιστικά τους ιθαγενείς;
10. «Οι Ευρωπαίοι υπήρξαν ελάχιστα δεκτικοί απέναντι στις εμπειρίες του Νέου Κόσμου»: Να σχολιάσετε την παραπάνω άποψη.

Ερωτήσεις αντικειμενικού τύπου

Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής

Επιλέξτε τη σωστή απάντηση, θέτοντας σε κύκλο το κατάλληλο γράμμα.

1. Το γεγονός ότι πολλές από τις μελέτες των μοναχών του Νέου Κόσμου έμειναν αδημοσίευτες μέχρι και το 19ο αιώνα δείχνει:
 - α) το ενδιαφέρον των μορφωμένων Ευρωπαίων για τον Νέο Κόσμο.
 - β) την αρχική αδιαφορία εκ μέρους των Ευρωπαίων για τον Νέο Κόσμο.
 - γ) την απαγόρευση εκ μέρους της Εκκλησίας.
 - δ) την έλλειψη τεχνικών μέσων (τυπογραφία).

2. Οι Ουμανιστές της Δύσης είδαν τον Νέο Κόσμο:
- α) ως το χαμένο παράδεισο.
 - β) ως πεδίο εξάπλωσης της Ορθοδοξίας.
 - γ) ως χώρο οικονομικής εκμετάλλευσης.
 - δ) ως τόπο διαφθοράς.

Συνδυασμός ερωτήσεων πολλαπλής επιλογής και σύντομης απάντησης

1. **A.** Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.
Οι Ιησουίτες μοναχοί:
- α) υπερασπίστηκαν πολλές φορές τους Ινδιάνους.
 - β) εκμεταλλεύτηκαν οικονομικά τους Ινδιάνους.
 - γ) πίστευαν ότι καθοδηγούνταν από τους προτεστάντες.
 - δ) φρόντισαν για την εξόντωση των Ινδιάνων.
- B.** Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.